

Tante Geert

September 2003

Als ik op de fiets stap is het miezigerige weer van de vroege ochtend overgegaan in een flinke regenbui. 'En ik ben al aan de late kant', mopper ik in mezelf, 'nu moet ik flink doorfietsen, anders kom ik veel te laat. Het loopt al tegen tienem'.

Tante Geert zit om 10 uur te wachten met de koffie. Iedere minuut die ik later ben, betekent spanning. Ik probeer dat zo veel mogelijk te voorkomen, maar soms heb ik 's ochtends nog van allerlei dingen om handen. Dan lukt het me gewoon niet. Vandaag zal ze dus even moeten wachten. Pleun, mijn dochter, was er het hele weekend en vertrok vanmorgen pas weer naar haar kamer in Amsterdam. Met een tas vol schone was natuurlijk. Af en toe is ze op maandag vrij en dan is het gezellig om nog even samen te ontbijten.

De zus van mijn moeder

Tante Geert is de zus van mijn moeder. Ze heeft een prettig leven gehad, zoals ze zelf zegt. Het was zwaar, maar het was goed. Zeven kinderen kreeg ze, waarvan er een bij de geboorte overleed, dat was Liselore. Frits werd op zevenjarige leeftijd ziek en overleed twee jaar later. Ze had een eigen winkeltje met lappen en furnituren. Ze maakte alle kinderkleren zelf en als ze tijd overhad hielp ze papa Daan met zijn administratie; hij runde een boekhoudbedrijfje. Haar eigen kinderen wonen niet naast de deur. Toen ik een kind van een jaar of 10 was werd mijn moeder ziek. Ze kon niet voor ons allemaal zorgen en tante Geert bood aan mij in huis te nemen. Ik heb met tussenpozen mijn pubertijd voor een groot deel in het gezin van tante Geert doorgebracht. Het was voor haar en mijn oom Daan heel normaal dat ze voor mij zorgden. Ik voelde me bij hen erg thuis en kon goed met mijn neefjes en nichtjes opschieten. Ik voel me daardoor als een van haar eigen kinderen. Hoewel haar kinderen al wel eens gezegd hebben dat het misschien beter voor haar zou zijn als ze in het westen zou komen wonen, zit ze nog steeds in haar eigen huisje. Ze wil er niet weg. 'Ik ben nog goed in orde', zegt ze 'en dus kan ik hier best blijven zitten. En Barbara is er toch, die helpt me wel met die paar kleine dingetjes die ik zelf niet meer kan'. En dat klopt, ik

ben er ook voor haar. Ik doe het graag, zeker na wat zij allemaal voor mij en mijn moeder heeft gedaan in al die jaren.

Ik kan de kinderen wel begrijpen, ze willen moeder graag vaker opzoeken, maar dan zou ze toch wat dichterbij moeten wonen. Maar zoals altijd wordt de wens van tante Geert gerespecteerd door iedereen en woont ze nog altijd op haar mooie plekje bij de IJssel. Hierheen verhuisde ze toen ze ging trouwen en hier zijn haar kinderen opgegroeid. Haar man Daan, die ze na de geboorte van het eerste kind altijd papa Daan is blijven noemen, overleed elf jaar geleden zeer plotseling.

Tante Geert was toen nog fit en kon zich goed alleen redden. Ze had vriendinnen, met wie ze uitstapjes ondernam en met wie ze haar diepste gevoelens kon delen. 'We vertellen mekaar altijd alles', zegt ze trots en ik zie aan haar gezicht dat ze met een warm gevoel aan haar vriendinnen denkt.

Vergeetachtig

Sinds een half jaar gaat het allemaal wat minder. Ik merk dat ze soms dingen vergeet, namen van kinderen en kleinkinderen door elkaar haalt en zelfs een keer heel even in de veronderstelling was dat papa Daan dadelijk thuis zou komen. Dat verontrust me en maakt me ook wel een beetje bang. Ik heb haar altijd kunnen helpen met 'de kleine dingetjes', zoals ze dat noemt. Boodschappen die voor haar te zwaar zijn, een handje helpen in huis en wat ingewikkelde administratieve dingen. Sinds twee maanden worden haar warme maaltijden verzorgd door het nabij gelegen verpleeghuis. Iedere middag om half één brengen vrijwilligers haar eten. Ze dekt dan zelf de tafel en zit keurig op tijd klaar om haar eten aan te pakken. Ze wast zelf haar spulletjes weer af en reddert wat in de keuken. Maar de laatste tijd komen er steeds meer dingen bij die ze niet kan. Ik doe nu veel meer boodschappen, ik maak het huis eens per week aan kant, ik verzorg haar kleding en doe alle administratie. Ik zie hoe de dagelijkse dingen, die ze altijd met de minste moeite deed, een opgave voor haar worden. Ze wil wel van alles en heeft ook het gevoel dat ze nog heel veel doet, maar eigenlijk komt er steeds minder uit haar handen.

Het wordt stiller om haar heen, ze gaat zelf minder op pad, de vele contacten die ze vroeger had verminderen.

Ook haar vriendinnen worden een dagje ouder en kunnen evenmin nog zonder hulp van anderen komen. Maar over het algemeen redt ze zich prima, zeker als het gaat om de routinedingen, zoals de afwas, stofzuigen en de was opvouwen.

Ik ga in ieder geval driemaal in de week naar haar toe, en de laatste maanden kijk ik wat vaker om de deur om te kijken of het goed gaat en of ze nog wat nodig heeft. Vandaag loop ik even langs op weg naar de supermarkt. 'Nee', zegt ze, 'ik heb niets nodig. Ik heb alles al geregeld, heb boodschappen gedaan en vandaag het huis maar eens een goeie beurt gegeven.' Als ik rondkijk zie ik nauwelijks verschil met gistermiddag toen ik zelf de keuken gedaan heb, en ook de koelkast toont mij geen andere inhoud dan voorheen. Ik vraag haar of ze haar avondboterham gemaakt heeft en ze beweert van wel. Ik vraag haar wat ze dan gegeten heeft, want het broodje dat ik voor haar gekocht had ligt onaangeraakt op het aanrecht. 'Och dat doet er toch niet toe, ik heb mijn buik vol gegeten, daar gaat het toch om.' 'Misschien dan toch wel een boterham', denk ik bij mezelf en laat het onderwerp voor nu maar even varen.

Vandaag staan voor mij de boodschappen op de lijst en haar kleding moet eens even uitgezocht. Ze trekt iedere keer weer die dunne din-

gen aan, ondanks dat het toch al september is. Ik denk dat ik de zomerspullen maar goed wegstop.

Verhalen

Tante Geert kon altijd heel kleurrijk vertellen. Ik herinner me nog dat ze in haar stoel zat en dat wij en haar kinderen dan in een grote kring om haar heen zaten en met open monden luisterden naar haar stem. Ze vertelde met verschillende accenten en gebruikte allerlei gekke stemmetjes. Jaren later herhaalde zich dat nog een keer toen haar kleinkinderen en ook mijn kinderen stilletjes zaten te genieten van de krakende hoge, en donkere diepe stemmen die tante Geert liet horen. Nu is het net alsof dat allemaal verdwenen is, ze praat veel minder en het gaat meestal over dezelfde dingen. En ik merk dat ik ook automatisch dezelfde antwoorden geef. Dat zijn antwoorden die ze graag wil horen en die haar tevreden stellen. We hebben samen door de tijd heen een heel eigen patroon in onze communicatie opgebouwd. Ik zou er wel wat voor over hebben als ik met haar nog eens echt over vroeger kon praten, praten over haar mooie jaren, zoals ze het zelf altijd noemt.

Maar we komen niet verder dan de dagelijkse dingen, dezelfde onderwerpen passeren de revue. Klachten over de eenzaamheid – ‘ik wil er ook wel eens uit, maar niemand trekt zich iets van mij aan’ – en als ik dan een voorstel doe om naar buiten te gaan, of de kinderen vragen haar mee uit, dan is er de smoes: ‘och nee, ik wil jullie niet tot last zijn en bovendien, ik zit hier toch lekker, laat mij nou maar’.

Om tien over tien stap ik bij tante Geert binnen. Ik heb zelf een sleutel. Ze hoort de bel niet altijd en het kost haar moeite uit haar stoel te komen. Ze zit te dutten. Gelukkig, dan heeft ze de klok niet in de gaten gehouden. Als ik de kamer binnenloop, schrikt ze wakker, kijkt me met een verwarde blik aan en vraagt verontwaardigd: ‘Waar bleef je nou zo lang, ik zit al uren te wachten’. Ik zeg haar dat het pas tien over tien is en vertel haar over Pleun die het weekend thuis was. ‘Ja. Ja, en je ouwe tante vergeten!’. ‘Lieverd, ik ben je niet vergeten, ik ben alleen iets later.’

Ik sta me hier weer te verdedigen, waarom eigenlijk? Ik wil geen strijd, maar soms kan ik er ook even niet tegen. Ik heb me uit de naad gehaast en nu krijg ik als een klein kind op mijn kop. Ik probeer kalm te blijven en te bedenken dat ze dit niet met opzet doet.

Tante Geert is echt een schat, maar soms kan ze zo doordraven. Vroeger was ze altijd heel flexibel. Alles was altijd mogelijk, je kon onverwachts met vrienden langskomen, een bord was zo bijgezet en er was altijd wel een bed over en anders legde ze wat matrassen op de

grond. Niet dat ze over zich liet lopen, oh nee, ze wist wat ze wel en niet wilde en daar hadden we ons allemaal aan te houden. Gek genoeg was het niet moeilijk je aan haar regels te houden, ze waren redelijk en helder. Met de jaren is de flexibiliteit steeds minder geworden. Ze moet precies weten hoe laat en wat en hoe er staat te gebeuren. Er is snel paniek als de dagelijkse dingen anders gaan dan verwacht.

Briefjes

Ze legt overal briefjes neer met mededelingen voor mij en voor de kinderen. Ze schrijft alles op: wie er komt en wanneer en hoelang en wat er dan gedaan wordt. Ik zie ook notities waarop staat wie er geweest zijn en over welke onderwerpen gepraat is.

Ook in haar jassen en in de badjas zitten losse vodjes met kreten als: thee kopen, kapper bellen, Barbara vragen met me naar de bank te gaan, Lotte jarig... Soms komt ze er dagen later achter dat die briefjes er waren en dan is het al niet meer nodig, omdat ze het vaak al lang gedaan of gevraagd heeft. Het ziet er naar uit dat het meer angst is om te vergeten dan dat ze het echt vergeet. Haar agenda bestaat uit veel notities die dan vervolgens weer doorgestreept zijn. Vorige week vond ik een lijst met alle namen van de kinderen en de kleinkinderen. Zes keer alle namen onder elkaar. Het lijkt alsof ze zichzelf aan het overhoren is geweest. Ze is er altijd trots op geweest dat ze alles van iedereen kon onthouden, alle voornamen, geboortedata, in welke klas de kleinkinderen zitten en op welke school. Wat ze later willen worden en hoe hun vriendjes of vriendinnetjes heten. Waarschijnlijk is dat weer een van haar paniekmomenten geweest, waarop ze bang was dat ze niets meer kon onthouden.

Weekendbezoek

Vandaag is ze monter. Ik schenk een kop koffie voor ons in en tante Geert pakt haar bloknootje. Ze vertelt, haar aantekeningen raadplegend, dat gisteren Gert en Mieke zijn geweest met de kinderen. Hun dochters Maaïke en Annet waren erbij, maar Daniël, haar oudste kleinzoon, kon niet meekomen. 'Die jongen moet zoveel studeren, ja hij is een knapperd, die gaat wel naar de universiteit'. Voor tante Geert is iedereen die een beetje geleerd heeft rijp voor de universiteit. Gert is haar oudste zoon, haar oogappel. Hij kan niets verkeerd doen in de ogen van tante Geert. Hij is degene die het minste komt, maar volgens tante kan dat nu eenmaal niet anders, want die jongen heeft het zo druk. Hij komt niet vaker dan eens per maand, maar dat geldt voor tante dan driedubbel. Op de anderen kan ze nog wel eens mopperen als ze niet vaak genoeg naar haar zin komen.

We praten nog wat over de dagelijkse dingen en voorzichtig breng ik het onderwerp zomerkleren naar voren. Erg enthousiast is ze niet over mijn opruimwoede, ze vindt het onzin, want de kasten zijn groot genoeg. Als ik zeg dat het voor haar gemakkelijker is als niet alles in de kast ligt stemt ze er uiteindelijk mee in om wat spullen in dozen op te bergen en op zolder zetten. Ik weet dat ze vooral opziet tegen het gedoe.

Als ik begin met de kasten na te kijken, dommelt ze alweer wat weg. Ik merk de laatste tijd dat het slapen 's nachts niet echt meer wil.

Wat ze gedurende de nacht allemaal uitspookt weet ik niet, maar misschien is ze wel heel lang wakker of staat ze veel te vroeg op.

Als ik haar vraag of ze lekker heeft geslapen is het antwoord altijd hetzelfde: 'Dat weet je toch kind, als ik mijn kussen voel ben ik weg en ik heb een biologisch klokje in mijn oude lijf. Om 7 uur begint de dag.' Misschien moet ik toch eens wat vaker 's avonds gaan kijken, om te zien of ze wel in haar bed ligt. Of Peter moet even langs als hij toch de honden uitlaat...ik moet her er maar eens even over hebben vanavond. En ik moet de kinderen bellen, eens horen wat zij ervan vinden. Het kan bijna niet anders dan dat het Gert gisteren is opgevallen dat ze toch wel achteruitgaat.

Ik heb er al eens met de kinderen over gesproken, maar tot nu toe zonder veel succes. Logisch misschien, ze zien hun moeder niet zo vaak als ik, maar toch... Het kan toch niet anders dan dat ze merken dat ze soms in de war is en niet meer zo spraakzaam als vroeger.

Met Carla praat ik er het meeste over, die is zelf verpleegkundige in een verzorgingshuis, dus die heeft er meer kijk op dan ik. Carla zegt dat het gewoon met het ouder worden te maken heeft, dan gaat alles nu eenmaal wat trager. Ik moet me niet zo druk maken, zegt ze. Misschien heeft ze wel gelijk en zie ik dingen die ik er niet zijn. Tante Geert is inderdaad de jongste niet meer.

Paniek

Tante Geert is niet op haar kamer als ik binnenkom. Ik zie dat er nog niets veranderd is sinds ik gisteren wegging. Alleen een doos met haar belangrijke papieren staat op de tafel. Ik duik onmiddellijk de slaapkamer in en ontdek een klein in elkaar gekropen hoopje mens in bed. 'Tante Geert' probeer ik, maar er geen beweging. De schrik vliegt me naar de keel. Het zal toch niet... Dan zie ik gelukkig haar ademhaling. Ze leeft in ieder geval nog, maar wat is er aan de hand? Als ik voorzichtig de deken achterover sla, zie ik haar angstige gezichtje dat me met grote ogen aankijkt. 'Tante Geert, wat is er?' 'Och kind, het is zo vreselijk, ik heb net bericht gekregen dat papa

Daan is overleden. Hoe kan hij dat nu doen? Ik kan helemaal niet zonder hem. Hoe moet ik nu verder alleen'. Ze ligt te rillen in bed en haar ogen verraden me dat ze gehuild heeft en waarschijnlijk nauwelijks heeft geslapen. 'Tante Geert, dat kan toch niet, papa Daan is er toch al elf jaar niet meer'. Met een schok komt ze overeind en ik zie boosheid in haar ogen. 'Hoe kun je zulke onzin uitkramen, jij met je lelijke leugens! Wat denk je nu eigenlijk, dat ik gek ben of zo! Hoe kun je me dát aandoen? 'Ze raast maar door en ik weet niet wat ik ermee aan moet. Dit kan toch niet waar zijn, ze kan dat toch zomaar niet vergeten zijn? Ik zeg maar niets meer, ik wil haar niet nog bozer maken. Maar wat ik wel moet doen weet ik ook niet. Ik vraag haar of ik haar kan helpen met douchen en aankleden, dan zullen we daarna wel eens zien wat we verder moeten doen. Met tranen in haar ogen gaat ze op de rand van het bed zitten. Ik schuif naast haar en probeer haar wat te troosten, maar ook bij mij zit een brok in mijn keel en ik heb vreselijk medelijden met haar. Als ze weer wat rustiger is, begint ze over haar man te vertellen en ik zie langzamerhand dat haar lichaam zich ontspant er er zowaar een glimlach doorbreekt. Plotseling zegt ze daadkrachtig: 'Is het niet eens tijd wat te gaan doen? Ik moet vandaag nog een cadeautje kopen voor Merel. Die is jarig en ik zou daar toch naartoe vanmiddag, dat ben je toch niet vergeten Barbara?' Nog versuft van de vreemde start van deze morgen en verrast door de omslag die er plotseling plaatsvindt, stotter ik: 'Nee, nee natuurlijk niet'.

Over de dood van papa Daan spreekt ze met geen woord meer. Het lijkt alsof het helemaal niet gebeurd is.

Als tante Geert zich aankleedt loop ik de kamer in om een beetje op te ruimen en koffie te zetten. Ik zie de doos op tafel staan en een stapel brieven ernaast. Als ik de stapel oppak om die terug te leggen in de doos, zie ik dat de bovenste enveloppen allemaal rouwkaarten zijn. Als ik de bovenste kaart opensla, begin ik te beseffen wat er gebeurd kan zijn, waardoor ze verward is geraakt. Het is de rouwkaart van Daniël, haar man. Waarschijnlijk heeft dit bij haar een dusdanige schok teweeggebracht dat ze even terug was in de tijd.

De ochtend verloopt verder rustig en 's middags breng ik een opgetogen tante Geert naar Carla, wier dochter Merel vandaag 14 jaar wordt.

Wat ik het meeste mis is het contact dat ik met tante Geert altijd had. Niet alleen de gesprekken over vroeger, maar ook haar wensen en gevoelens van nu. Ik merk, als ik met haar praat, dat ze diep na moet denken over dingen en het dan al snel te veel vindt. Ze heeft meer tijd nodig om woorden te vinden en als ik wat vertel lijkt het alsof ze het

niet meteen goed snapt. Het zou niet alleen voor mij, maar ook voor haarzelf prettig zijn om weer eens herinneringen op te halen. Ik weet hoe ze daarvan hield. Ik ben bang dat het echte contact met haar steeds minder wordt en dat ze wegzakt in haar eigen wereldje. Als ik van de week naar Margot ga, een van mijn goede vriendinnen, zal ik eens vragen hoe zij dat doet. Haar vader heeft al een tijd problemen met de gezondheid. Ook hij gaat geestelijk achteruit, zoals Margot dat pleegt te zeggen.

Levensboeken

Mijn bezoek aan Margot levert me inderdaad nieuwe informatie op. Ik heb mijn hart gelucht over de plotselinge verandering bij tante Geert. Margot raadt me aan eens naar de huisarts te gaan, misschien is er gewoon iets mis met haar gezondheid. 'Niet meteen het ergste denken', is het advies van Margot. Margot vertelt me dat ze met haar vader een boek aan het maken is over zijn leven. Het is een soort levensboek, daar heeft ze over gelezen. Het gaat over zijn leven, met allerlei dingen die hij heeft meegemaakt. Over zijn jeugd, zijn werk en zijn hobby's, zijn kinderen en andere belevenissen. Margot beweert dat daardoor haar contact met haar vader een stuk verbeterd is. Ze praten over van alles met elkaar. Ondanks dat ik nog niet precies weet hoe ik dat ga aanpakken, weet ik dat het misschien een kans is om tante Geert wat uit haar isolement te halen. En ik voel ook bij mezelf een zekere spanning. Margot laat me het boek zien, het staat al behoorlijk vol met allerlei verhalen. Ik merk dat ik het wel lastig vind om al die verhalen te volgen. Ik denk dat ik het wat eenvoudiger moet aanpakken. Niet te veel schrijven, volgens mij kan tante Geert het dan zelf niet meer allemaal teruglezen. Margot vertelt dat ze zelf ook wel het een en ander heeft toegevoegd, dingen die haar vader niet meer weet. Want, zo zegt Margot, anders klopt er natuurlijk helemaal niets van, soms vertelt hij dingen die heel anders zijn gegaan dan in zijn herinnering. Als ik thuis terugdenk aan ons gesprek, denk ik een mogelijkheid te hebben gevonden om de gesprekken die ik met tante Geert voer wat meer inhoud en plezier te geven.